

Vereniging Oud Ede

Jaarverslag 2023 van de Vereniging Oud Ede

Algemeen:

De werkgroep VOE-100 jaar werkte rustig door aan de documentaire en het magazine over 100 jaar Vereniging in 2024. De feestcommissie ging aan de slag met de opening van de expositie op 13 juli 2024 in Huis Kernhem.

Van de Vereniging:

- **Algemene Ledenvergadering 2023:** Op de 99e Algemene ledenvergadering op 12 april werd Frans van Oort benoemd tot erelid van de Vereniging.
- **Ledental:** De Vereniging kende eind 2023 662 leden waaronder drie ereleden.
- **Lezingen:**
  - Op 22 februari gaf Luuk Keunen een met 80 bezoekers drukbezochte, boeiende en rijk geïllustreerde lezing over de Wildwal. Voor de toekomst van de Wildwal is het afwachten op de invoering van de nieuwe omgevingswet om de gewenste planologische bescherming te realiseren.
  - Op 12 april, de “bevrijdingslezing”, verhaalde Ronald Polak over zijn boek “Afgemarcheerd!”. Ten oosten van de Grebbelinie maakten de Canadezen de Duitsers krijgsgevangen, maar ten westen van de linie werden 13.000 Duitse soldaten (en Hollandse SS-ers) op grond van de capitulatie in Achterberg ontwapend en te voet over de afsluitdijk afgemarcheerd naar Duitsland.
  - Op 1 november leidde dr. Eva Kaptein ons door de burgerwetenschappelijke ontdekkingsstocht naar grafheuvels op de Veluwe. Dankzij de steeds nauwkeuriger hoogtekaart (www.AHN.nl) zochten 6500 vrijwilligers naar oneffenheden en werden op de Veluwe 6500 nieuwe grafheuvels ontdekt die stamden uit het wel heel verre verleden van 2800 tot 200 voor Christus.
- **Excursie:** Onze excursie op 21 september ging met een volle bus en dreigende regen naar Harderwijk voor een mooie stadswandeling en bezoek aan het stadsmuseum
- **Website:** Onze website: www.oudede.nl voldoet goed. De zoekfunctie van De Zandlopers bleek minder goed te werken. Door aanpassing van de software hopen wij dat dit euvel nu is verholpen. Op de website staat ook een zoekfunctie waarmee onze collectie digitaal bezocht kan worden. De collectie staat ook digitaal op CollectieGelderland.nl. In 2023 zijn daar maar liefst 7887 bezoekers geweest die tezamen ruim 19.000 voorwerpen hebben bekeken.
- **Facebook:** <https://www.facebook.com/groups/OudEde> is het adres ,maar onze website heeft ook een aparte facebook-knop voor onze groepspagina met 1750 volgers. Paul van der Hart beheert deze pagina.
- **Scannen documenten:** De Vereniging heeft een grote documentatiecollectie, opgeborgen in mappen en bewaard in het Gemeentearchief. Deze artikelen en andere documenten worden door enkele vrijwilligers gaandeweg gescand en zijn op die manier te vinden op onze website. In 2023 zijn ca. 2400 artikelen gedigitaliseerd. Eind 2023 is een nieuw model boekscanner aangeschaft die meer mogelijkheden heeft.

Van het bestuur:

Naast de al genoemde onderwerpen kwam onder veel meer ter tafel of werd gerealiseerd:

- De cursus Archiefonderzoek van het Gemeente Archief die begin 2023 voor de Vereniging werd herhaald.
- Samen met het HME de jaarlijkse expositie in Huis Kernhem onder de titel “Werken aan Werk”. Met 380 bezoekers verdeeld over drie weekenden goed bezocht met volop uitwisseling van ervaringen.
- De ontvangst van een aanzienlijk aantal waardevolle objecten (Zie bijlage). Wij zijn daar blij mee en laten ons ook in 2024 weer graag verrassen;
- De zolderverkoop en tevens presentatie van de Vereniging tijdens de Open Monumentendag op 9 september bij de Oude Kerk;
- Na zeer lange voorbereiding de restauratie van het Van Borssele album door een gespecialiseerd atelier in Amsterdam. Wij hopen dat het album begin 2024 klaar is.
- Twee grote borduurwerken één uit 1866 en één uit 1881, gemaakt door 2 dames uit de familie van de Craats, zijn schoongemaakt en gerestaureerd.
- Het bestuur kwam in tien bestuursvergaderingen bijeen en daarnaast twee keer in een gezamenlijke bestuursvergadering met het Historisch Museum Ede.

De Zandloper:

De vier nummers van jaargang 51 (2023) van De Zandloper, uitgave van de Vereniging Oud Ede, telden in totaal 128 tekstpagina's met - naast de vaste rubrieken als Verenigingsnieuws, Agenda, Recente Schenkingen en Nieuwe Leden - artikelen en artikeltjes betreffende de geschiedenis van de gemeente Ede, van eeuwen geleden tot het recente verleden.

De redactie streeft ernaar elk nummer zo gevarieerd, verrassend en lezenswaardig mogelijk te maken. Enkele opvallende artikelen uit jaargang 51 waren:

- Ede, waterspoortoord op de Veluwe;
- Het Grijs Laantje;
- De affaire-Van den Dikkenberg;
- Jacob Eijlander in Ede, zijn gezin en zijn familie;
- Hoe Ede in 1976 ontsnapte aan een nationale ramp;
- Ede, Celtic Fields-gemeente van Nederland;
- 396 Jaar geschiedenis van het ‘Pand van Pel’;
- ‘Boerderij Pothoven’;
- De kindervriend van het Turfveld;
- Werkkamp ‘t Schut.

Alle artikelen in De Zandloper (vanaf 1972 t/m 2022) kunnen worden nagelezen en gedownload op de website van de VOE.

De redactie bestond in 2023 uit Joyce van den Berg, Frans van Oort, Jaap van Ree, Hans Post (eind- en opmaakredacteur). Vertegenwoordiger vanuit het bestuur van de Vereniging was Simon van de Pol.

De redactie van De Zandloper vergaderde in 2023 vier keer.

Werkgroep Bibliotheek en 2e-Handsboeken:

Onze bibliotheek is gevestigd op de tweede verdieping bij Cultura Erfgoed. Het blijkt steeds meer dat een bibliotheek als de onze, waarbij de boeken niet uitgeleend worden, op deze plek niet werkt.

In 2023 heeft de Vereniging een paar grote schenkingen ontvangen, waaronder een flink aantal boeken. De titels betreffende Ede die we nog niet in de collectie hadden zijn opgenomen in de bibliotheek. De al aanwezige boeken, of titels die geen betrekking hadden op Ede zijn overgebracht naar onze verkoop van 2e-hands boeken.

Daarnaast heeft Corry Davans gezorgd voor inkoop van nieuw uitgekomen titels over Ede. In totaal is de bibliotheek in 2023 uitgebreid met 34 nieuwe titels.

Onze boekwinkel op internet heeft het afgelopen jaar goed gedraaid. Het is plezierig dat de historische boeken langs deze weg (goed) terecht komen bij geïnteresseerden. Dick Kranen die deze boekwinkel in 2022 had opgezet heeft halverwege 2023 afscheid van de werkgroep genomen. U vindt onze boekwinkel met ruim 200 titels via de volgende link: <https://www.boekwinkeltjes.nl/v/bibvoe/page/2/> De titels en hoe u ze kunt kopen staan ook op: <https://www.oudede.nl/2e-hands-boeken/>

De Vereniging ontvangt ook komend jaar graag schenkingen van boeken over Ede.

Werkgroep Monumenten/ Werkgroep Erfgoed:

Omdat de werkgroep zich breder inzet dan alleen voor gebouwen wordt de naam met ingang van 2024: Werkgroep Erfgoed. In 2023 bestond de werkgroep uit Theo Boessenkool, Wim van Ginkel, Hanneke Kruidhof, en Wim Bruijnes (vertegenwoordiger bestuur) en kwam vier keer bijeen. Een oproep voor om extra leden had als resultaat dat René Geerling aan het eind van het jaar lid werd van de werkgroep.

Landelijke Open Monumenten Dag (OMD) op 9 september:

In de gemeente Ede wordt de dag georganiseerd door het comité OMD. De Vereniging werd hierin vertegenwoordigd door Wim Bruijnes.

Rond het thema “Levend erfgoed - Als monumenten konden praten” was een programma samengesteld met naast de “vaste” monumenten (Oude kerk, Kerktoren, Keetmolen, Doesburgermolen met oogstfeest) het kunnen bezoeken van vier opengestelde monumentale boerderijen: Groot Beetrum, Pothoven, Engelenhove en De Driehoek. De werkgroep verzorgde informatieve borden bij de boerderijen. In de brochure “Edese boerderijen in het teken van Open Monumenten Dag 2023” vond men een meer uitgebreide beschrijving. Over Pothoven werd een samenvatting gemaakt voor De Zandloper 2024-4.

In totaal bezocht een recordaantal van ruim 1900 bezoekers de OMD: Oude Kerk 250 á 300, Kerktoren 135, Keetmolen 50, Doesburgermolen met oogstfeest 800, Groot Beetrum 250, Pothoven 250, Engelenhove 130, De Driehoek 69.

De Gemeente Ede stelde € 1.000 beschikbaar als tegemoetkoming in de te maken kosten.

De werkgroep was verder betrokken bij:

- Funerair erfgoed: In 2022 waren wij betrokken bij een onderzoek naar de staat van monumentale of historische graven op de Algemene Begraafplaats. Het rapport met goede aanbevelingen moest wachten op de nota begraven. Bij de bespreking in de gemeenteraad heeft de Vereniging samen met de Historische Vereniging Oud Bennekom ingesproken. De Vereniging ziet graag dat niet alleen monumentale en oorlogsgraven worden bewaard maar ook de graven van gewone door oorlogsgeweld omgekomen burgers, zoals de slachtoffers van de bombardementen in september 1944 op EdeZuid. Uitvoering van het rapport wacht nog op invulling.
- Tuindorp Vooruit: Woonstede heeft weer plannen gemaakt voor woningbouw in de tuinen van het gemeentelijk monument. De VOE en Erfgoedvereniging Heemschut volgen dit angstvallig en op een bijeenkomst met bewoners, Woonstede en wethouder Peter de Pater is verwoord dat zowel de Vereniging als de Erfgoed Vereniging Heemschut niet akkoord kunnen gaan met aantasting van de tot het monument behorende tuinen.
- Bedreiging molenbiotoop Keetmolen: In het kader van de geplande hoogbouw op de hoek van de Stationsweg/Ariënsweg en op termijn mogelijk ook op de plaats van het parkeerterrein aan de noordzijde van het huidige station hebben de Vereniging en de erfgoedvereniging Heemschut in mei een brief gestuurd naar de gemeente met daarin o.a. het verzoek om resultaten van molenbiotoop onderzoek, waar in november 2022 om gevraagd is, met ons te delen. In december is een ontwerp bestemmingsplan voor het gebied van garage Kirpestein in het gemeenteblad van Ede gepubliceerd en zijn door de werkgroep voorbereidingen gestart voor het indienen van een zienswijze. In een gesprek met wethouder Peter de Pater hebben wij onze bezwaren toegelicht.
- Post '65-erfgoed: In 2022 heeft de gemeente inventariserend onderzoek gedaan naar de aard en omvang van mogelijk erfgoed dat gebouwd werd tussen 1965 en 1990. De werkgroep Monumenten was betrokken bij dit onderzoek en in januari is de publicatie "Post '65-erfgoed in de gemeente Ede" gepresenteerd met daarin de top dertig van de Post '65 iconen.
- Grotestraat hoek Brouwershoef (pand Pel): Tegen het plan om de Grotestraat 91 (het pand van voorheen Pel) af te breken heeft de VOE in 2022 een zienswijze ingediend om aandacht te vragen voor de geschiedenis van het pand en de kelder met booggewelf. Door de inspanning van de Vereniging is de plotselinge sloop in begin januari tijdelijk stopgezet en heeft er een archeologische noodopgraving plaatsgevonden.
- Bescherming dorpsgezicht Paasbergerweg 44/46. De VOE maakt zich zorgen over mogelijke sloop in de toekomst van de in 1920/1921 gebouwde huizen aan de Paasbergerweg 44/46. De werkgroep is gestart met een onderzoek naar deze huizen.
- Kernhem Noord. Om de historie van het gebied terug te laten komen in de naam van de wijk en de straatnamen is een afspraak gemaakt met de secretaris van de Straatnamencommissie.

- Beoordeling bouwplannen. De werkgroep heeft een aantal bouwplannen, o.a. in de Grotestraat en in de Wethoudersbuurt, ter beoordeling opgevraagd. Met genoegen ziet de werkgroep dat de gevels in de Grotestraat dankzij een restauratiefonds van de gemeente gaandeweg weer mooi worden.
- Cultureel Historische Waardekaart. De gemeente heeft een vernieuwde Cultureel Historisch Waardekaart gepresenteerd. Hierin zijn ook een aantal door de werkgroep aangegeven items opgenomen zoals: pollen, grensstenen, militaire limietpalen, kadaster merktekens, gegraven drenkkuilen schapen.

Bijlage:

Schenken in 2023:

- Van de familie Nijhoff ontvingen we oude opnamen en plattegronden van Ede en omgeving. Daarnaast ook verschillende filatelistische enveloppen uitgegeven ter gelegenheid van Edese historische gebeurtenissen. En verder nog boeken, lepeltjes, medailles en florijnen tgv 100 jaar VVV Ede.
- Mw. T. de Wildt schonk het boek 'Schrijvers op school'.
- Van mw. A. Weener ontving de vereniging met warme hand een zeer grote hoeveelheid fotoboeken met foto's en negatieven van alle veranderingen in Ede vanaf de jaren 1960. Daarnaast schonk zij een zeer grote collectie ansichtkaarten. Al eerder hadden we het oorlogsdagboek van haar ouders gekregen. Behalve de foto-documentatie ontving de Vereniging ook boeken en tenslotte een brandwerende kast voor ons depot.
- Dhr. J. Nijdam schonk ons een groot aantal boeken en diverse mappen met documentatie over Ede.
- Dhr. H. Beukhof heeft de vereniging een flinke aanvulling voor de bibliotheek geschonken. Dit betrof met name boeken over de Hoge Veluwe. Ook schonk hij een Hoge Veluwe tas
- Mw L. de Hoop schonk 1 ansichtkaart van de Cantine uit 1912.
- We ontvingen van mw. J. Geitenbeek een map met facturen van kruidenier Beuker uit 1946.
- De familie Van de Voort heeft een groot borduurwerk geschonken. Het is in 1881 gemaakt door Gijsbertje van de Craats, een over-overgrootmoeder uit de bekende molenaarsfamilie.
- Mw. J. Smit schonk ons diversen met betrekking tot de Ederhorst en een scriptie over Hoekelum en Sijsselt.
- Mevrouw J. van Harten schonk een Inktlap
- Van mw. T. Fluit ontvingen we het boek "Dienstbaar op St. Hubertus".
- Dhr. H. van Ingen schonk de vereniging twee schilderijen en verschillende foto's, onder andere over de PTT waar hij jarenlang als postbesteller gewerkt heeft.
- Van dhr. Bruijnes ontvingen we een Jumbo boodschappentas met afbeeldingen van Oud Ede. Daarnaast diverse Open Monumenten Dag artikelen, en het boek 'Hier ligt mijn hart'.
- Mw. Pluimers heeft 2 Spindoppen en een ENKA-speldje in bijbehorend doosje geschonken.
- Schilderij van de Keetmolen. Schenker: Johan Hiddink
- Mw. Samson schonk de vereniging een aantal boeken over Ede en diverse Zandlopers.
- Van dhr. A. Hartgers ontvingen we een stroopwafelblikje met opdruk: 1948-2018 70 jaar Jubileum Stichting Bethanië.
- Mw. C. van Egmond schonk ons een album gemaakt ter gelegenheid van het afscheid van haar grootvader als brandweercommandant te Ede in 1951. Tevens kregen we enige foto's van de familie Van Egmond.
- Luchtfoto van machinefabriek Bruijn de Jong. Schenker: Jolande Metzelaar

- Mw. C. Davans zorgde voor aanvulling van de bibliotheek met 7 bundels van Ben Verduijn.
- Dhr. P. Aalbers schonk de vereniging diverse oude ansichtkaarten van Ede.
- Van de familie Nijhoff ontvingen we een verzameling oude foto's van personen en instellingen in Ede. Daarnaast schonken zij ook nog een aantal boeken, bladen en plattegronden van Ede.
- Mw. H. van Leersum schonk 11 oude foto's van de Torenstraat en omgeving.
- Dhr. C. Heij verblijdde de vereniging met een verzameling cd's met foto's van de ENKA. Ook kregen we van hem een aantal fotoboeken van de ENKA en Ede Zuid.
- De familie Vink schonk een soepkom van de ENKA en een sjaal van de AKU.
- Dhr. W. Bruijnes overhandigde een bierpul met het wapen van Ede. Gemaakt ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van firma De Kroon.